

Tăng cường năng lực ứng phó với biến đổi khí hậu

Việt Nam được đánh giá là một trong những quốc gia bị ảnh hưởng nặng nề nhất của biến đổi khí hậu. Trong đó Đồng bằng sông Cửu Long là một trong 3 đồng bằng trên thế giới dễ bị tổn thương nhất do nước biển dâng, bên cạnh Đồng bằng sông Nile (Ai Cập) và Đồng bằng sông Ganges (Bangladesh). Biến đổi khí hậu đã hiện hữu và có nguy cơ tác động ngày càng lớn hơn trên toàn bộ lãnh thổ nước ta. Vì vậy, tăng cường năng lực để ứng phó với biến đổi khí hậu, hướng tới nền kinh tế xanh và phát triển bền vững được coi là lối thoát duy nhất nhằm giảm nhẹ và thích ứng với hiện tượng nguy hiểm này.

Hậu quả do thiên tai gia tăng

Theo báo cáo của Ban chỉ đạo phòng, chống lụt bão Trung ương, chỉ tính trong 15 năm trở lại đây, các loại thiên tai như bão, lũ, lũ quét, sạt lở đất, úng ngập, hạn hán, xâm nhập mặn và các thiên tai khác đã làm thiệt hại đáng kể về người và tài sản, làm chết và mất tích hơn 10.711 người; thiệt hại về tài sản ước tính chiếm khoảng 1,5% GDP/năm. Biến đổi khí hậu đe dọa nghiêm trọng đến an ninh lương thực và phát triển nông nghiệp, do diện tích đất nông nghiệp bị thu hẹp, đặc biệt là một phần đáng kể ở Đồng bằng sông Cửu Long, Đồng bằng sông Hồng và các vùng đất thấp đồng bằng ven biển bị ngập mặn vì nước biển dâng.

Minh chứng là năm 2014 vừa qua được cho là "năm hạn lịch sử" của nhiều tỉnh miền Trung. Theo đánh giá của Trung tâm dự báo Khí tượng Thủy văn Trung ương, năm nay hạn hán ở khu vực này sẽ còn khốc liệt hơn. Tổng lượng mưa trong khu vực vào mùa mưa năm 2014 thiếu hụt từ 20%-60% so với trung bình nhiều năm. Nhưng từ đầu năm đến nay, tổng lượng mưa lại tiếp tục thiếu hụt từ 20%-50%. Lượng nước tích trong các hồ thủy lợi năm 2015 rất thấp, nhất là ở các tỉnh Khánh Hòa, Ninh Thuận chỉ đạt 13%-32% so với dung tích thiết kế. Thiếu nước tưới tiêu đã làm diện tích lúa đông xuân năm 2015 giảm gần 3.300 ha so với vụ đông xuân năm trước. Sản lượng lúa đông xuân khu vực Nam Trung Bộ, Tây Nguyên năm nay dự kiến chỉ đạt trên 1,6 triệu tấn, giảm trên 35.000 tấn.

Triều cường dâng thường gây ngập nhiều tuyến đường ở nội ô TP Cần Thơ. Ảnh: ANH KHOA

Giáo sư - Tiến sĩ Trần Thực, nguyên Viện trưởng Viện Khoa học Khí tượng Thủy văn và Biến đổi khí hậu nhận định: Biến đổi khí hậu với những tác động ngày càng gia tăng và khó lường ở nhiều lĩnh vực, nhiều địa phương sẽ làm gia tăng mức độ cạn kiệt tài nguyên và suy thoái môi trường. Làm tăng khả năng bị tổn thương, là nguy cơ làm chậm quá trình phát triển kinh tế-xã hội, hoặc làm mất đi nhiều thành quả đã đạt được như công cuộc xóa đói giảm nghèo. Do đó, các nguy cơ và rủi ro biến đổi khí hậu cần được tính đến trong quá trình xây dựng, hoàn thiện và thực hiện các chiến lược, quy hoạch và kế hoạch phát triển kinh tế-xã hội, phát triển ngành và địa phương.

Cụ thể hóa kế hoạch hành động

Ngày 5-12-2011, Thủ tướng Chính phủ đã phê duyệt Chiến lược quốc gia về biến đổi khí hậu, sau đó là Kế hoạch hành động quốc gia về biến đổi khí hậu. Theo đó, Nhà nước đã có những ưu tiên bố trí kinh phí từ ngân sách cho các chương trình ứng phó, nghiên cứu khoa học và công nghệ về biến đổi khí hậu. Ưu tiên huy động vốn vay ưu đãi và khai thác các nguồn tài trợ không hoàn lại từ các tổ chức quốc tế và chính phủ các nước cho ứng phó với biến đổi khí hậu, kể từ năm 2010 đến nay đạt trên 500 triệu USD.

Các địa phương đã huy động tốt nguồn lực tại chỗ, tranh thủ sự đóng góp, tham gia của nhân dân, các tổ chức chính trị-xã hội, đoàn thể, từ thiện trong công tác cứu trợ

và khắc phục thiên tai. Sự hợp tác và hội nhập quốc tế về ứng phó với biến đổi khí hậu cũng có bước phát triển nhanh và đạt được những kết quả bước đầu quan trọng. Tháng 6-2009, Bộ Tài nguyên và Môi trường đã công bố Kịch bản biến đổi khí hậu, nước biển dâng cho Việt Nam, sau đó được cập nhật vào tháng 3-2012. Đây là cơ sở quan trọng để thực hiện việc đánh giá tác động của biến đổi khí hậu, phục vụ cho việc xây dựng kế hoạch hành động quốc gia ứng phó với biến đổi khí hậu cho các giai đoạn tiếp theo.

Ông Nguyễn Văn Tuệ, Cục trưởng Cục Khí tượng Thủy văn và Biến đổi khí hậu, cho biết: Hiện nay hoạt động phòng tránh và giảm nhẹ thiên tai được tăng cường, có bước tiến phù hợp với bối cảnh biến đổi khí hậu. Cụ thể là hệ thống quan trắc và dự báo khí tượng thủy văn từng bước được đầu tư, nâng cấp thông qua Đề án hiện đại hóa công nghệ dự báo và mạng lưới quan trắc. Một số công nghệ hiện đại đã được đưa vào sử dụng, nhờ đó tăng thời gian dự báo bão và áp thấp nhiệt đới, cảnh báo từ trước 48-72 giờ các đợt không khí lạnh gây rét đậm, rét hại.

Việt Nam cũng đã triển khai thực hiện 160 dự án theo cơ chế phát triển sạch (CDM) được Nghị định thư Kyoto quy định, với tổng số chứng chỉ giảm phát thải khí nhà kính (CER) được cấp khoảng 7 triệu CER, đứng thứ 4 trên thế giới về số lượng dự án và đứng thứ 9 về tổng số CER được cấp. Người dân và doanh nghiệp ở một số vùng đã bắt đầu chủ động đầu tư lắp đặt hệ thống pin sử dụng năng lượng mặt trời.

Tiếp tục hoàn thiện cơ chế chính sách

Nội dung Nghị quyết số 24 Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI về chủ động ứng phó với biến đổi khí hậu, tăng cường quản lý tài nguyên và bảo vệ môi trường (tháng 6-2013) nhanh chóng được cụ thể hóa trong quá trình nghiên cứu văn kiện Đại hội Đảng cho nhiệm kỳ tới, trong xây dựng cơ chế, chính sách. Nhiều văn bản, quy định quan trọng đã được các Bộ, ngành, địa phương rà soát điều chỉnh, bổ sung, trình các cấp có thẩm quyền ban hành.

Trong năm 2014, Luật Bảo vệ môi trường sửa đổi đã được ban hành, trong đó có một chương riêng về biến đổi khí hậu, đi đôi với việc ban hành 11 quy trình vận hành liên hồ chứa trên các lưu vực sông lớn trọng yếu. Nhiều văn bản pháp quy quan trọng khác cũng đã được ban hành nhằm thực hiện Luật Bảo vệ môi trường, Luật Tài nguyên nước, Luật Phòng chống thiên tai...

Bộ trưởng Bộ Tài nguyên và Môi trường Nguyễn Minh Quang cho biết: Trong khuôn khổ Chương trình Hỗ trợ ứng phó với biến đổi khí hậu, đã có 24 hành động chính sách trong Khung chính sách năm 2013 đã được hoàn thiện, như Quy hoạch tổng thể bảo vệ đa dạng sinh học 2020 và tầm nhìn đến năm 2030; Kế hoạch hành động quốc

gia về quản lý tài nguyên nước; Chiến lược phát triển Giao thông vận tải Việt Nam có lồng ghép các yếu tố biến đổi khí hậu đến năm 2020 và tầm nhìn đến năm 2030...

Trong tổng số 29 hành động chính sách năm 2014, một số được hoàn thiện sớm tiến độ, các hành động chính sách được các Bộ, ngành tích cực triển khai theo kế hoạch đề ra, với các nội dung gắn chặt với các mục tiêu trong Chiến lược quốc gia về biến đổi khí hậu và Chiến lược tăng trưởng xanh.

Đặc biệt, một số mô hình thích ứng với biến đổi khí hậu được triển khai, như mô hình nhà đa năng tránh bão, lũ; kè, kênh thủy lợi kết hợp đường giao thông nông thôn; mô hình xử lý nước mặn thành nước ngọt; trồng rừng ngập mặn ven biển, trồng rừng phòng hộ đầu nguồn kết hợp giải pháp sinh kế cho người dân, đã mang lại lợi ích thiết thực cho cộng đồng và được sự đồng thuận, đánh giá cao của người dân và chính quyền địa phương.

Tiêu biểu như tỉnh Quảng Nam đã triển khai các dự án điểm nâng cấp công trình giao thông, thủy lợi nhằm ngăn mặn, giữ ngọt phục vụ tưới tiêu và sinh hoạt. Xây dựng các công trình công cộng đa năng kết hợp tránh trú bão, lũ, lụt do tác động biến đổi khí hậu và nước biển dâng. Tỉnh Bến Tre triển khai các dự án về mô hình cung cấp nước ngọt; nâng cấp, gia cố đê, kè ngăn mặn cục bộ; trồng và bảo vệ rừng; nâng cấp, gia cố hệ thống đường giao thông kết hợp phòng chống lụt bão; xây dựng nhà cộng đồng đa năng tránh trú bão. Còn tại khu vực miền Trung, Tây Nguyên và Đồng bằng sông Cửu Long đầu tư xây dựng mới 226 trạm đo mưa tự động, góp phần hoàn thiện hệ thống cảnh báo thiên tai, lũ lụt gia tăng trong bối cảnh biến đổi khí hậu.

Theo Ủy ban quốc gia về biến đổi khí hậu, thực hiện Kết luận của Thủ tướng Chính phủ theo Thông báo 379 ngày 23-9-2014 về bố trí vốn cho các dự án ứng phó với biến đổi khí hậu, đã cho phép sử dụng 3.000 tỉ đồng từ vốn ODA thông qua Chương trình ứng phó với biến đổi khí hậu đầu tư cho các dự án trong năm 2015.

Các Bộ: Tài nguyên và Môi trường, Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, Kế hoạch và Đầu tư, Tài chính đã khẩn trương phối hợp rà soát trình Thủ tướng Chính phủ phương án phân bổ vốn tập trung, nhằm hoàn thành dứt điểm 16 dự án chuyên tiếp thuộc Chương trình ứng phó với biến đổi khí hậu giai đoạn 2011-2015. Ưu tiên bố trí vốn để hoàn thành các dự án ứng phó với biến đổi khí hậu thuộc khu vực Đồng bằng sông Cửu Long; các dự án thuộc các địa phương khác có duy nhất 1 hạng mục chính hoặc có quy mô nhỏ. Mặt khác, triển khai gần 50 dự án trồng, phục hồi rừng ngập mặn ven biển để từng bước

tạo vành đai rừng chắn sóng, chống sạt lở, bảo vệ các công trình hạ lưu, điều hòa khí hậu, duy trì và phát triển sinh kế...

Trong năm 2015, các Bộ, ngành chức năng triển khai mở mới 10 dự án đê sông, đê biển xung yếu và nâng cấp hồ chứa ứng phó với biến đổi khí hậu, góp phần bảo vệ và nâng cao chất lượng sống của người dân; phòng chống bão lũ, cứu hộ cứu nạn, đảm bảo an ninh quốc phòng khu vực ven biển.

VĂN HÀO (TTXVN)